

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

SMJERNICE

ZA PROCJENU PLANOVA OPORAVKA

Sarajevo, decembar / prosinac 2017. godine

Na osnovu člana 5. stav (1) tačka h) i 23. stav (1) Zakona o Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 75/17) i člana 22. Odluke o planovima oporavka banke i bankarske grupe („Službene novine Federacije BiH“ broj: 81/17), direktor Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine dana 20.12.2017. godine donosi

SMJERNICE ZA PROCJENU PLANOVA OPORAVKA

Član 1.

Uvod

- (1) Ovim Smjernicama propisuju se minimalni kriteriji koje će Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Agencija) primjenjivati prilikom procjene planova oporavka u skladu sa članom 22. Odluke o planovima oporavka banke i bankarske grupe (u daljem tekstu: Odluka).
- (2) Agencija će procjenjivati planove oporavka na osnovu njihove potpunosti, kvaliteta i vjerodostojnosti. Da bi se plan oporavka smatrao potpunim mora sadržavati sve neophodne informacije i dijelove predviđene čl. 133. i 135. Zakona o bankama („Službene novine Federacije BiH“, br. 27/17) i Odlukom. Plan oporavka će se smatrati kvalitetnim ako su informacije sadržane u planu dovoljno jasne, detaljne, konzistentne i relevantne za provođenje opcija oporavka. Procjena vjerodostojnosti plana oporavka podrazumijeva procjenu vjerovatnoće da će banka ili bankarska grupa biti u stanju implementirati, odnosno provesti predviđene opcije oporavka uspješno i na način koji neće negativno uticati na finansijsku stabilnost zemlje.

Član 2.

Pojmovi

Pojedini pojmovi koji se upotrebljavaju u ovim Smjernicama imaju sljedeće značenje:

- a) pojedinačni plan oporavka znači plan oporavka koji je banka izradila u skladu sa članom 132. Zakona o bankama (u dalje tekstu: Zakon);
- b) plan oporavka bankarske grupe znači plan oporavka koji je izradila banka u skladu sa članom 135. Zakona;
- c) plan oporavka znači pojedinačni plan oporavka ili plan oporavka bankarske grupe;
- d) opcije (mogućnosti) oporavka predstavljaju jednu ili više aktivnosti, sporazuma, mjera ili strategija banke ili bankarske grupe obuhvaćene planom oporavka, koje su predviđene za ponovnu uspostavu održivog poslovanja banke ili bankarske grupe u situacijama ozbiljnog finansijskog poremećaja, a čiji je glavni cilj osigurati održivost ključnih funkcija (ako ih banka pruža) i osnovnih poslovnih linija.

Član 3.

Potpunost planova oporavka

Agencija će procijeniti potpunost plana oporavka na osnovu sljedećeg:

- a) da li plan oporavka sadrži sve neophodne informacije propisane čl. 133. i 135. Zakona i Odlukom;
- b) da li su u odnosu na prethodno dostavljeni plan oporavka informacije ažurirane u pogledu svih bitnih promjena banke ili članica bankarske grupe, a posebno promjena u njihovoj pravnoj ili organizacionoj strukturi ili njihovoj poslovnoj ili finansijskoj situaciji;
- c) da li plan oporavka sadrži dovoljan broj scenarija ozbiljnih makroekonomskih i finansijskih poremećaja koji su relevantni za banku ili bankarsku grupu, uzimajući u obzir kriterije i zahtjeve koji su propisani Odlukom;

- d) da li plan oporavka sadrži adekvatne pokazatelje i da li definiše odgovarajuće granične vrijednosti (tačke) kada se poduzimaju aktivnosti koje su predviđene u planu oporavka, uzimajući u obzir kriterije i zahtjeve koji su propisani Odlukom;
- e) da li su informacije iz tačaka od a) do d) ovog člana dostavljene za grupu u cjelini;
- f) da li je u planu za svaki scenarij ozbiljnog makroekonomskog i finansijskog stresa, utvrđeno:
 - 1) postoje li prepreke za implementaciju mjera oporavka na nivou grupe, kao i na nivou pojedinačnih članica bankarske grupe koja je obuhvaćena planom;
 - 2) postoje li značajne operativne ili pravne prepreke za brz prenos regulatornog kapitala, otplatu obaveza ili imovine unutar grupe.

Član 4.

Kvalitet planova oporavka

Agencija će procijeniti kvalitet plana oporavka na osnovu sljedećih ključnih elemenata:

- a) jasnoće plana oporavka, što podrazumijeva:
 - 1) da je plan oporavka jasan i razumljiv;
 - 2) da su definicije i opisi jasni i konzistentni u cijelom planu oporavka;
 - 3) da su pretpostavke i vrednovanja u okviru plana oporavka adekvatno objašnjeni;
 - 4) da reference („pozivanja“) na dokumente koji nisu sadržani u planu oporavka i aneksima plana oporavka dopunjuju plan oporavka na način koji u značajnoj mjeri doprinosi identifikaciji mogućnosti za održavanje ili ponovno uspostavljanje finansijske stabilnosti i održivosti banke ili bankarske grupe;
- b) relevantnosti informacija koje su sadržane u planu oporavka. Smatra se da su informacije u planu relevantne ako su usmjerene na utvrđivanje mogućnosti održavanja ili ponovnog uspostavljanja finansijske stabilnosti i održivosti banke ili bankarske grupe;
- c) sveobuhvatnosti plana oporavka uzimajući u obzir prirodu poslovanja banke ili članica bankarske grupe obuhvaćene planom oporavka, njihovu veličinu i međusobnu povezanost sa drugim bankama ili grupama i finansijskim sistemom uopšte. Banke i bankarske grupe članice međunarodnih bankarskih grupacija moraju u planovima oporavka uključiti detaljne informacije o međusobnoj povezanosti sa nadređenim subjektima i njihovim drugim supsidijarima (sestrinske banke) u smislu njihove finansijske, operativne, informacione (IT) i pravne povezanosti. U smislu ispunjenja svih zahtjeva iz ove tačke, neophodno je da:
 - 1) plan oporavka sadrži dovoljno detaljne informacije koje moraju biti uključene u planove oporavka u skladu sa Odlukom;
 - 2) plan oporavka sadrži dovoljan broj opcija oporavka i pokazatelja oporavka, uzimajući u obzir kriterije i zahtjeve propisane Odlukom;
- d) konzistentnosti plana oporavka, što znači:
 - 1) u slučaju pojedinačnog plana oporavka, konzistentnost samog plana oporavka;
 - 2) u slučaju plana oporavka bankarske grupe, interna konzistentnost plana bankarske grupe.

Član 5.

Vjerodostojnost planova oporavka

- (1) Agencija će procijeniti vjerodostojnost planova oporavka na osnovu kriterija postavljenih u članu 134. stav (1) Zakona. Pri ocjenjivanju ispunjenja kriterija iz člana 134. stav (1) tačka a) Zakona, Agencija će posebno uzeti u obzir sljedeće:
 - a) stepen integrisanosti i konzistentnosti plana oporavka sa sistemom korporativnog upravljanja, sistemom upravljanja rizicima i internim procesima banke ili članica bankarske grupe na koje se plan oporavka primjenjuje;
 - b) da li plan oporavka sadrži dovoljan broj provodivih i održivih opcija oporavka koje u razumnoj mjeri osiguravaju da bi banka ili bankarska grupa bila u stanju da se brzo i

- djelotvorno suprotstavi različitim scenarijima finansijskog stresa. Pri ocjenjivanju provodivosti svake od opcija oporavka iz plana oporavka u obzir će biti uzeto sljedeće:
- 1) stepen do kojeg je implementacija opcije pod kontrolom banke ili bankarske grupe i stepen do kojeg bi se implementacija morala oslanjati na aktivnosti trećih lica;
 - 2) da li plan oporavka uključuje dovoljno širok spektar opcija oporavka i adekvatnih pokazatelja, te da li postoje uslovi za pravovremenu implementaciju tih opcija;
 - 3) stepen do kojeg su u planu oporavka razmotreni efekti implementacije predložene opcije oporavka na banku ili bankarsku grupu;
 - 4) vjerovatnoću da će implementacija opcija oporavka sačuvati održivost banke ili grupe i postići ponovno uspostavljanje njene finansijske stabilnosti;
 - 5) ako je primjenjivo, način na koji su banka ili bankarska grupa, ili konkurenti sa sličnim karakteristikama, poduzimanjem opisanih opcija oporavka upravljali prethodnom situacijom finansijske krize sa sličnim karakteristikama koje ima i scenario koji se razmatra. Posebno će se cijeniti prethodno iskustvo u vezi sa pravovremenom implementacijom opcija oporavka i koordinacijom mjera oporavka unutar grupe, u slučaju plana oporavka bankarske grupe;
- c) da li opcije oporavka uključene u plan oporavka propisuju aktivnosti koje djelotvorno rješavaju situacije ozbiljnih makroekonomskih i finansijskih poremećaja koji se razmatraju;
 - d) da li je vremenski okvir za implementaciju opcija oporavka realan i da li je uzet u obzir u postupcima koji osiguravaju implementaciju opcija oporavka;
 - e) nivo spremnosti banke ili bankarske grupe da provede mjere oporavka, što će se ustanoviti kroz procjenu da li su neophodne pripremne mjere adekvatno identificirane, i da li su te mjere implementirane ili ih banka planira implementirati;
 - f) prikladnost broja i vrste scenarija ozbiljnih makroekonomskih i finansijskih poremećaja koji su korišteni za testiranje plana oporavka;
 - g) adekvatnost procesa za testiranje plana oporavka i stepen do kojeg su opcije oporavka u svakom od scenarija testirane;
 - h) da li su pretpostavke i vrednovanja na temelju kojih je sačinjen plan oporavka i svaka od opcija oporavka realne i vjerodostojne.
- (2) Pri ocjenjivanju ispunjenja kriterija iz člana 134. stav (1) tačka b) Zakona o bankama, Agencija će posebno uzeti u obzir sljedeće:
- a) da li je vjerovatno da se plan oporavka i pojedinačne opcije oporavka mogu pravovremeno i djelotvorno implementirati, čak i u situacijama ozbiljnog makroekonomskog ili finansijskog poremećaja;
 - b) da li je vjerovatno da se plan oporavka i pojedinačne opcije oporavka mogu implementirati do stepena u kojem se u dovoljnoj mjeri postižu njihovi ciljevi, bez značajnog negativnog efekta na finansijski sistem;
 - c) da li broj predviđenih opcija oporavka u dovoljnoj mjeri smanjuje rizik od pojave prepreka za implementaciju plana oporavka ili negativnih sistemskih efekata zbog opcija oporavka drugih banaka ili bankarskih grupa koje se poduzimaju u isto vrijeme;
 - d) stepen do kojeg bi opcije oporavka mogle biti u sukobu sa opcijama oporavka drugih banaka ili bankarskih grupa koje imaju slične slabosti u poslovanju, na primjer zbog njihovih sličnih poslovnih modela, strategija ili poslovnih aktivnosti (kada bi opcije bile implementirane u isto vrijeme);
 - e) stepen do kojeg bi istovremena implementacija opcija oporavka nekoliko banaka ili bankarskih grupa imala negativan uticaj na provodivost i djelotvornost opcija oporavka.
- (3) Pri procjeni vjerodostojnosti plana oporavka bankarske grupe, Agencija će cijeniti sljedeće:
- a) stepen do kojeg plan oporavka grupe može da postigne stabilizaciju grupe u cjelini i svake od banaka u grupi, a posebno uzimajući u obzir:
 - 1) raspoloživost opcija oporavka na nivou grupe za ponovno uspostavljanje finansijske stabilnosti supsidijara, bez ometanja finansijske stabilnosti grupe;

- 2) da li bi, nakon implementacije konkretne opcije oporavka, grupa u cjelini, te svaka od banaka unutar grupe za koju se namjerava da nastavi poslovanje i dalje imala održiv poslovni model;
 - 3) stepen do kojeg bi aranžmani koji su uključeni u plan oporavka grupe osigurali koordinaciju i konzistentnost mjera koje treba da budu poduzete na nivou matične kompanije, koja je podložna konsolidovanoj superviziji. Agencija će cijeliti, konkretno, stepen do kojeg procesi rukovođenja uključeni u plan oporavka grupe uzimaju u obzir strukturu rukovođenja pojedinačnih supsidijara i sva relevantna pravna ograničenja;
 - b) u slučaju da se identifikuju prepreke za implementaciju mjera oporavka unutar grupe, stepen do kojeg plan oporavka grupe obezbjeđuje rješenja za prevazilaženje tih prepreka te, ako se prepreke ne mogu prevazići, stepen do kojeg bi alternativne mjere oporavka mogle da postignu iste ciljeve;
 - c) u slučaju da se identifikuju značajne operativne ili pravne prepreke za neodložni prenos regulatornog kapitala, otplatu obaveza ili imovine unutar grupe, stepen do kojeg se u planu oporavka grupe obezbjeđuju rješenja za prevazilaženje tih prepreka, te ako se prepreke ne mogu prevazići, stepen do kojeg bi alternativne opcije oporavka mogle postići iste ciljeve.
- (4) Kada se ocjenjuje vjerodostojnost plana oporavka u skladu sa stavovima od (1) do (3), Agencija će uzeti u obzir prirodu poslovanja banke ili članica bankarske grupe koje su obuhvaćene planom oporavka, njihovu veličinu i međusobnu povezanost sa drugim bankama i grupama i sa finansijskim sistemom uopšte.

Član 6.

Prilozi

Dodatak 1., 2., 3., 4., 5. i 6. se dostavljaju u prilogu ovih Smjernica i čine njihov sastavni dio.

Član 7.

Završne odredbe

Ove Smjernice stupaju na snagu danom donošenja i objavljuju se na službenoj web stranici Agencije.

Broj: 01-4919/17
Sarajevo, 22.12.2017. godine

DIREKTOR

Jasmin Mahmuzić s.r.

SMJERNICE O MATERIJALNIM NEDOSTACIMA

1) Uvodne napomene

Smjernicama o materijalnim nedostacima bliže se propisuje način procjene materijalnih (važnih) nedostataka ili bitnih prepreka u provedbi plana oporavka u skladu sa članom 134. stav (4) Zakona.

2) Pojmovi

- a) Nedostatak je situacija u kojoj se pri procjeni utvrdi da plan oporavka ili dijelovi plana oporavka ne ispunjavaju kriterije potpunosti, kvaliteta ili vjerodostojnosti.
- b) Materijalni nedostatak je nedostatak koji dovodi do (ozbiljnih) sumnji u djelotvornost plana oporavka.

3) Osnovni principi

Cilj ovog dokumenta je definisanje principa za razlikovanje materijalnih i nematerijalnih nedostataka. Principi definisani u ovom dokumentu ne obavezuju supervizore da automatski klasifikuju bilo koji nedostatak kao materijalan. Umjesto toga, odluka o materijalnosti bi trebala da uzima u obzir pravnu strukturu, profil rizika, poslovni model, veličinu, međusobnu povezanost i kompleksnost odgovarajuće banke ili bankarske grupe, te identifikovane slabosti banke ili bankarske grupe, kao i pripremne mjere i identificirane opcije koje su predviđene u planu oporavka. Prema tome, konačna odluka o tome da li neki nedostatak treba klasifikovati kao materijalan se uvijek donosi na bazi pojedinačnog slučaja.

Donošenje odluke o materijalnosti nedostataka podrazumijeva slijedeće:

1. Identifikaciju nedostataka: pojedinačni dijelovi plana oporavka i plan oporavka u cjelini trebaju da se ocijene u odnosu na kriterije potpunosti, kvaliteta i vjerodostojnosti;
2. Ocjenu materijalnosti: ocjenjivanje da li identifikovani nedostaci treba da se klasifikuju kao materijalni.

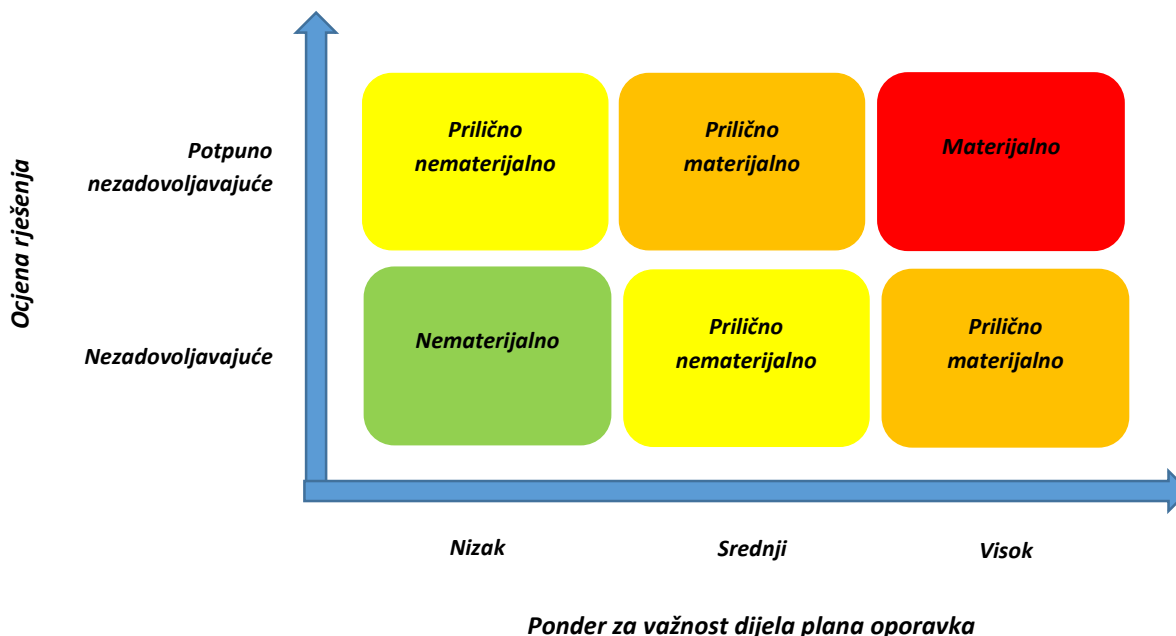
Identifikacija nedostataka:

Svako rješenje, odnosno ponuđeni odgovor na pojedinačna pitanja iz kriterija za ocjenu (potpunost, kvalitet, vjerodostojnost) može biti svrstano u jednu od četiri kategorije: „potpuno nezadovoljavajuće“, „nezadovoljavajuće“, „zadovoljavajuće“, „potpuno zadovoljavajuće“. Svako rješenje svrstano u kategorije „potpuno nezadovoljavajuće“ i „nezadovoljavajuće“ predstavlja nedostatak.

Ocjenjivanje materijalnosti:

U okviru drugog koraka, supervizori trebaju da ocijene da li su identifikovani nedostaci materijalni ili ne. Nedostatak bi trebao da se klasifikuje kao materijalan ako dovodi do ozbiljnih sumnji u djelotvornost plana oporavka. Ta definicija obuhvata dva aspekta: sa jedne strane procjenu ozbiljnosti samog nedostataka, odnosno klasifikaciju rješenja kao „potpuno nezadovoljavajućeg“ ili „nezadovoljavajućeg“, te, sa druge strane, procjenu relevantnosti, odnosno važnosti dijela plana oporavka u kojem je nedostatak otkriven.

Uopšte gledano, dijelovi plana oporavka o pokazateljima, procedurama eskalacije (u okviru dijela „Informacije o upravljanju“), te opcijama oporavka predstavljaju ključne elemente plana oporavka i suštinski su bitan faktor za djelotvornost plana oporavka. Prema tome, nedostaci identifikovani u tim dijelovima plana bi trebali biti ocjenjivani sa posebnom pažnjom. U zavisnosti od važnosti dijela plana oporavka, nedostatku se mogu dodijeliti ponderi: „nizak“, „srednji“, „visok“.

Slika br. 1 **Donošenje odluke o materijalnosti nedostatka na osnovu procjene ozbiljnosti nedostatka i pondera za važnost dijela plana / pitanja**

Slika br. 1 prikazuje kako se ozbiljnost nedostatka i ponder za važnost dijela plana oporavka (ili važnost pitanja) mogu razmatrati istovremeno, sa ciljem donošenja odluke o materijalnosti nedostatka. Na primjer, kada se nedostatak iz kategorije „potpuno nezadovoljavajuće“ identifikuje u dijelu plana oporavka koji je ponderisan sa „visokom“ važnošću, najvjerovatnije je da je nedostatak materijalan, dok je za nedostatak iz kategorije „Nezadovoljavajuće“ u dijelu plana oporavka koji je „niskog“ stepena važnosti vjerovatno da nije materijalan. Ipak, matrica data na slici br. 1 predstavlja samo osnovni princip za donošenje odluke o materijalnosti nedostatka, s obzirom da se za donošenje konačne odluke o materijalnosti moraju razmotriti i individualne karakteristike i specifičnosti svake banke.

Osim toga, pojedinačni nedostaci se ne mogu ocjenjivati izolovano od ostalih, zbog čega je neophodno razmotriti opštu sliku i zajednički ocijeniti nedostatke koji su otkriveni u cijelom planu oporavka ili nekom od dijelova plana oporavka. Na primjer, ako se u okviru plana ili dijela plana oporavka otkrije više nedostataka koji se na pojedinačnoj osnovi mogu ocijeniti kao nematerijalni, moguće je da oni zajedno predstavljaju jedan materijalni nedostatak koji izaziva (ozbiljne) sumnje u djelotvornost plana oporavka. To posebno može biti slučaj ako su ti nematerijalni nedostaci otkriveni u važnim dijelovima plana oporavka (dio o pokazateljima, procedurama eskalacije i/ili opcijama oporavka).

SMJERNICE ZA PROCJENU OPCIJA OPORAVKA

1) Uvodne napomene

U skladu sa članom 133. stav (1) Zakona, banka je dužna da planom oporavka utvrdi različite mogućnosti za oporavak i mjere koje bi se primijenile u okviru svake od ovih mogućnosti, kao i da osigura odgovarajuće uslove i procedure za blagovremeno poduzimanje aktivnosti za njen oporavak. U skladu sa članom 134. stav (1) Zakona, Agencija mora obaviti preispitivanje i procjenu adekvatnosti predloženih mjera i strategija čije bi provođenje osiguralo održavanje ili obnovu redovnog poslovanja i finansijskog položaja banke ili grupe, te ocjenu mogućnosti brze i efikasne implementacije mjera u situacijama finansijskog stresa. Smjernicama za procjenu planova oporavka se propisuju minimalni kriteriji koje će Agencija primjenjivati prilikom procjene mjera oporavka.

Pri procjeni provodivosti opcija oporavka, ocjenjuju se sljedeći kriteriji:

- a) opcija oporavka može da se implementira (provede) pravovremeno i vremenski okvir za implementaciju je realan;
- b) predviđeni efekat implementacije opcije oporavka je razuman;
- c) provodivost opcije oporavka je opravdana prethodnim iskustvima banke ili njenih konkurenata, ako je to primjenljivo;
- d) stepen do kojeg je implementacija opcije oporavka pod kontrolom banke;
- e) pretpostavke i vrednovanja na kojima se temelje svi navedeni kriteriji su realni i vjerodostojni.

2) Osnovni principi:

Cilj ovog dokumenta je definisanje opštih principa za ocjenjivanje provodivosti opcija oporavka. Međutim, ocjenjivanje provodivosti opcija oporavka uključuje značajan stepen slobodnog odlučivanja supervizora i provodi se na bazi pojedinačnog slučaja. Za donošenje konačne odluke o stepenu provodivosti pojedinih opcija oporavka, supervizor bi trebao da uzme u obzir pravnu strukturu, profil rizika, poslovni model, veličinu, međusobnu povezanost i kompleksnost odgovarajuće banke ili bankarske grupe, te identifikovane osjetljive tačke ili slabosti banke ili bankarske grupe, kao i pripremne mjere koje su predviđene u planu oporavka.

Procjenjivanje provodivosti opcija oporavka podrazumijeva davanje odgovora na sljedeća pitanja:

- a) Da li se opcija oporavka može implementirati pravovremeno, te da li je vremenski okvir realan:
 - Supervizor bi trebao da ocijeni da li je banka dovoljno detaljno i na sveobuhvatan način definisala procijenjeni vremenski okvir za implementaciju svake od opcija;
 - Ako je moguće, implementacija svake od opcija oporavka bi trebala da bude praćena dovoljno detaljnim opisom proceduralnih koraka koji bi trebali da budu poduzeti sa ciljem implementacije opcije. Takođe, trebao bi da bude definisan i vremenski okvir za okončanje svake faze. Broj opisanih koraka bi trebao biti dovoljan da bi se razumjeli zadaci koji trebaju da budu izvršeni sa ciljem implementacije opcija;
 - Opcije oporavka bez konkretno definisanog vremenskog okvira za implementaciju supervizor neće smatrati vjerodostojnim;
 - Banka bi trebala obezbijediti adekvatno obrazloženje za predviđeni vremenski okvir, zasnovano na prethodnom iskustvu (ako je relevantno) ili na iskustvima sličnih banaka ili

internih ili eksternih eksperata. U slučaju da banka navede da može provesti određenu mjeru u kraćem vremenskom roku od prosječnog, supervizor će posebnu pažnju posvetiti vrednovanju te mjere, s obzirom da postoji mogućnost da će banka biti primorana prihvatiti nižu cijenu u cilju realizacije opcije (npr. prodaja određenih dijelova imovine);

- Pri ocjeni adekvatnosti definisanog vremenskog roka, supervizor će uzeti u obzir potencijalne neophodne pravne zahtjeve i procese regulatornog odobravanja koji trebaju da se izvrše kako bi se opcija oporavka implementirala. Banka bi trebala pomenute zahtjeve uključiti u vremenski okvir (emisija dionica, izdavanje subordinisanih instrumenata, prodaja dijela poslovanja trećim licima itd.);
- Kada se implementacija opcije oporavka oslanja na odluke matičnog društva, supervizor bi trebao da provjeri da li je banka uzela u obzir vrijeme koje je potrebno matičnom društvu da donese odgovarajuće odluke. Na primjer, ako banka u planu predvidi opcije oporavka prema kojima matično društvo treba da obezbijedi dodatni kapital ili likvidnost, mora uzeti u obzir vrijeme koje je potrebno matičnom društvu za donošenje odluke (tj. odobravanje odluke od strane nadležnih tijela matičnog društva, dobivanje saglasnosti od strane Agencije itd.). Banka bi trebala da argumentuje, na osnovu svog prethodnog iskustva, koliko vremena svaki od tih konkretnih koraka zahtijeva;
- Pri određivanju vremenskog okvira za opcije oporavka čija implementacija zavisi od uslova na finansijskom tržištu, banka bi trebala da uzme u obzir situaciju na finansijskim tržištima (npr. neke od opcija bi mogle da zahtijevaju duži period implementacije u uslovima poremećaja na tržištu). Vremenski okvir za ovakav tip opcija banke bi trebale dati kao raspon (npr. minimalni očekivani vremenski okvir ako su tržišni uslovi povoljni, te maksimalni očekivani vremenski okvir pod negativnim tržišnim uslovima). Ti rasponi se moraju uzeti u obzir pri testiranju opcija oporavka u različitim scenarijima stresa.
- Supervizor će tražiti revidiranje plana oporavka u sljedećim slučajevima:
 - Ako je banka odredila vremenski rok bez prikladnog obrazloženja i bez uzimanja u obzir prethodnih iskustava banke ili sličnih banaka sa implementacijom te opcije ili bez mišljenja internih ili eksternih eksperata;
 - Ako vremenski okvir ne uključuje efekat operativnih i pravnih zahtjeva i procesa regulatornog odobravanja;
 - Ako vremenski okvir ne uzima u obzir tržišne uslove koji mogu biti prisutni kod implementacije te opcije.

b) Da li je predviđeni efekat implementacije opcije oporavka razuman:

- Supervizor bi trebao da procijeni da li je banka na sveobuhvatan način opisala finansijski, ekonomski i operativni efekat implementacije svake opcije. Opis efekata implementacije svake pojedine opcije oporavka bi trebao da obuhvati efekte na:
 - Solventnost - od banke se očekuje da numerički izrazi efekat provođenja opcije na ukupan rizik aktive, kapital i pokazatelje kapitala;
 - Likvidnost - ako je banka sposobna da poveća likvidnost kroz implementaciju određenih mjera, kako te mjere utiču na pokazatelje likvidnosti (LCR, omjer likvidnih sredstava i ukupnih obaveza, itd);
 - Finansiranje - dugoročni izvori bi se mogli poboljšati izdavanjem duga ili emisijom dionica (prikupljanjem kapitala na tržištu). Supervizor će takođe ocijeniti kako poduzete mjere utiču na pokazatelje likvidnosti koji su vezani za adekvatnost finansiranja banke (LTD - omjer kredita i depozita, omjer neto stabilnog finansiranja, itd.);
 - Profitabilnost - trenutni uticaj na bilans uspjeha, kao i uticaj na smanjenje buduće profitabilnosti banke;
 - Operacije – banka bi trebala objasniti uticaj poduzetih mjera na informacioni sistem i operacije banke.

- Da bi efekt provođenja opcije oporavka bio ocijenjen kao vjerodostojan, banka bi trebala da obezbijedi adekvatne argumente na osnovu prethodnog iskustva, ako je relevantno, ili na osnovu iskustva sličnih banaka, na primjer:
 - Pri definisanju mjera za povećanje likvidnosti, banka treba opravdati iznose, rokove i cijenu finansiranja u odnosu na svoja ranija iskustva ili iskustva drugih banaka kada su provodile slične mjere;
 - Kampanje za prikupljanje depozita stanovništva mogle bi biti teško ostvarive u uslovima idiosinkratske krize;
 - Ako banka opcijom oporavka predvidi prodaju imovine (npr. finansijskih instrumenata, subvencija, dijelova poslovanja itd.) procijenjene vrijednosti te imovine bi trebale uzeti u obzir posljednje informacije sa tržišta (banka bi u analizi trebala da koristi indikatore kao što su omjer cijene i zarade, omjer tržišne u odnosu na knjigovodstvenu vrijednost, itd.);
 - Kada banka planom oporavka predvidi prodaju kreditnog portfolija, naplativog ili nenaplativog, u obzir treba uzeti i opisati svoja iskustva u sličnim transakcijama i opisati karakteristike tržišta za te transakcije (učesnici na strani ponude i potražnje, posrednici, konsultantske kuće itd.).
- Za adekvatnu ocjenu efekta provođenja opcije treba uzeti u obzir sve troškove implementacije, npr. troškove ljudskih resursa, administrativne rashode, računovodstvene i pravne troškove itd.
- Pri procjeni vjerodostojnosti efekta, supervizor bi trebao da uzme u obzir efekat implementiranja opcija oporavka na ključne funkcije banke, osnovne poslovne linije i buduću profitabilnost.
- Kod procjene vjerodostojnosti opcija oporavka čija implementacija zavisi od uslova na tržištu, efekat bi trebao biti različit u zavisnosti od predviđene situacije na tržištu. Za ovakve opcije oporavka, efekat je potrebno predstaviti u obliku raspona (npr. minimalni očekivani efekat ako su tržišni uslovi nepovoljni, te maksimalni očekivani efekat pod normalnim tržišnim uslovima), što bi se posebno trebalo reflektovati i kroz stresne scenarije, na primjer:
 - Mjere za likvidnost - većina mjera koje su usmjerene na obezbjeđenje neosiguranog finansiranja ne bi trebale biti na raspolaganju u toku perioda idiosinkratskog ili sistemskog poremećaja. Međutim, ako mjera uključuje korištenje kolaterala za pristup finansiranju, potrebno je kod vrednovanja imovine koja se planira koristiti kao kolateral za prikupljanje finansiranja primijeniti odgovarajući haircut;
 - Mjere za kapital - očekuje se da iznos prikupljenog kapitala neće biti identičan (ili da diskont neće biti identičan) u scenarijima krize;
 - Za prodaju imovine potrebno je primijeniti veće haircut-e u uslovima sistemskog stresa.
- Supervizor će tražiti revidiranje plana oporavka u sljedećim situacijama:
 - Ako je predviđeni efekat preoptimističan i/ili ne uzima u obzir prethodna iskustva banke ili sličnih banaka;
 - Kada banka ne obezbijedi adekvatno opravdanje (argumentaciju) za procijenjeni efekat (na primjer ekspertno mišljenje);
 - Ako efekat opcije oporavka ne uzima u obzir sve aspekte koji su vezani za implementaciju opcija oporavka, uključujući troškove implementacije;
 - Ako je efekat mjere oporavka identičan u svim scenarijima, iako opcije oporavka zavise od uslova na tržištu, koji su različiti za različite scenarije.

c) Da li je opcija oporavka provodiva:

- Supervizor će ocijeniti da li banka u svojoj analizi uzima u obzir potencijalne prepreke za implementaciju svake od opcija oporavka, uključujući sve potencijalne ugovorne, ske, operativne i ekonomske faktore i/ili ovlaštenja nadležnih institucija koja se zahtijevaju, a koja bi mogla da imaju negativan efekat na implementaciju svake od mjera oporavka, na primjer:

- Sporazumi dioničara bi mogli da uključuju periode zabrane vršenja korporativnih radnji ili mogu postojati drugi sporazumi koji onemogućavaju ili bi mogli da onemoguće raspolaganje dionicama;
- Neke od transakcija bi mogle da budu blokirane, odnosno onemogućene zbog zaštite tržišne konkurencije;
- U određenim slučajevima (npr. odvajanje poslovne jedinice) banka možda neće imati dovoljno operativnih i informatičkih kapaciteta za izvršavanje mjere.
- Supervizor će ocijeniti da li je analiza banke zasnovana na realnim pretpostavkama.
- Supervizor će ocijeniti pretpostavke banke (implicitne ili eksplicitne) vezano za provodivost svake opcije oporavka na osnovu prethodnih iskustava same banke ili na osnovu iskustva sličnih banaka.
- Supervizor će ocijeniti da li bi u specifičnim okolnostima neka konkretna opcija oporavka mogla postati neprovodiva, uključujući ocjenu međusobnih ovisnosti između opcija oporavka, odnosno ocjenu da li se pojedina opcija oporavka može izvršiti nezavisno, da li su opcije oporavka nekompatibilne ili određene opcije oporavka ovise od dostupnosti, implementaciji i provodivosti drugih opcija.
- Za opcije oporavka koje zavise od uslova na tržištu, banka bi trebala razmatrati različite situacije na tržištu. Potrebno je obuhvatiti i prepreke koje bi se mogle pojaviti zbog nepovoljnih uslova na tržištu u različitim stresnim scenarijima.
- Supervizor će tražiti revidiranje plana oporavka u sljedećim slučajevima:
 - Ako banka nije u analizi uzela u obzir potencijalne prepreke za implementaciju opcija oporavka;
 - Ako banka navede samo opšti opis opcija oporavka, bez dokaza da je ocijenila sve relevantne faktore (ugovorne, zakonske, operativne i ekonomske) koji bi mogli da utiču na implementaciju opcija;
 - Ako banka pri kreiranju opcije oporavka nije uzela u obzir prethodna tržišna iskustva i iskustva sebi sličnih banaka;
 - Kada banka odredi opciju oporavka koja se zbog ugovornih, drugih zakonskih ili operativnih razloga ne može implementirati ili se može implementirati samo prekasno, odnosno ne u toku faze oporavka (na primjer u određenim slučajevima restrukturiranja obaveza);
 - Ako banka predvidi opciju oporavka čija bi implementacija u značajnoj mjeri uticala na buduću održivost njenih osnovnih poslovnih linija i ključnih funkcija ili njenu buduću profitabilnost, bez detaljnog razmatranja (analize) tog efekta.
 - Kada banka predstavi listu uzajamno isključivih opcija oporavka tj. predvidi opcije koje nisu kompatibilne ili se ne mogu implementirati u isto vrijeme na način koji banci omogućava da ponovo uspostavi održivo poslovanje.

d) Do kojeg stepena je implementacija opcija oporavka pod kontrolom banke:

- Supervizor će ocijeniti da li su opcije oporavka koje je banka predvidjela u svom planu oporavka pod njenom kontrolom ili ovise o eksternim faktorima (trećim stranama). Prema tom kriteriju, opcije oporavka se dijele u dvije kategorije:
 - opcije oporavka koje u velikoj mjeri ovise od eksternih faktora (npr. opcije koje zahtijevaju učešće drugih učesnika na tržištu, ovlaštenje supervizora, itd.);
 - opcije oporavka koje su najvećim dijelom pod kontrolom banke (npr. opcije koje su vezane za korištenje bančine vlastite imovine/resursa ili opcije koje uključuju resurse povezanih društava).
- Kod opcija koje u velikoj mjeri ovise od eksternih uslova, banka bi trebala procijeniti uslove na tržištu u vrijeme implementacije relevantne opcije oporavka, što se treba odraziti na efekte

opcije, vremenski okvir, te provodivost opcije i biti uzeto u obzir pri testiranju opcija oporavka na stres.

- U tom slučaju, potrebno je da banka predstavi efekte i vremenski okvir takvih opcija u obliku raspona (npr. minimalni očekivani efekat u slučaju da uslovi na tržištu nisu povoljni, te maksimalni očekivani efekat u normalnim uslovima na tržištu).
- Ova kategorija opcija oporavka će biti osjetljivija na vrste scenarija koji su uključeni u plan oporavka (npr. u slučaju sistemskog stresa).
- Pored svega navedenog, u obzir treba uzeti i druge uslove koji bi mogli biti prisutni na tržištu (uključujući relevantna odobrenja, političke/sudske prepreke).

e) Da li su pretpostavke i vrednovanja na kojima se temelje opcije oporavka realne:

- Supervizor će ocijeniti da li su pretpostavke i vrednovanja za definisanje vremenskog okvira, efekta i provodivosti opcija oporavka realne i zasnovane na prethodnim iskustvima.
- Banka bi trebala obezbijediti svu relevantnu argumentaciju (npr. objasniti korištene modele vrednovanja ili izračune na kojima se temelje vrednovanja u različitim scenarijima).
- Supervizor će tražiti revidiranje plana oporavka u sljedećim situacijama:
 - Kada banka ne obezbijedi nikakvu argumentaciju ili ne objasni dovoljno detaljno sve osnovne pretpostavke za procjenu vremenskog okvira, efekta i provodivosti opcija oporavka.
 - Ako banka ne obrazloži primjenjene metodologije, korištene za vrednovanje vremenskog okvira, efekta i provodivosti opcija oporavka.
 - Kada su pretpostavke nerealne i ne uzimaju u obzir ranija iskustva banke ili sličnih banaka ili mišljenja eksperata.
 - Kada pretpostavke/vrednovanja banke ne obuhvataju sve relevantne interakcije i faktore vezane za implementaciju opcija oporavka (npr. interakcija sa tržištem, konkurentima ili kupcima).
 - Ako banka ne uzme u obzir u svojim pretpostavkama/vrednovanjima različite uslove na tržištu (za opcije oporavka koje ovise od eksternih faktora).

4) Dodatne smjernice za konkretne mjere oporavka

U tabeli u nastavku detaljnije su predstavljene kriteriji za ocjenu provodivosti konkretnih opcija oporavka.

Opcije oporavka koje zavise od tržišta	Kriteriji za ocjenu
Povećanje kapitala Primjeri: Povećanje dioničkog i/ili nedioničkog kapitala kao što je izdavanje vrijednosnica, emitovanje dionica,	Pri ocjenjivanju provodivosti opcije povećavanja kapitala kao mjere oporavka, supervizor bi trebao razmotriti sljedeće aspekte: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka razvila adekvatan i dovoljno detaljan plan za povećanje kapitala? ▪ Da li je banka uspješno implementirala inicijative za povećavanje kapitala u prošlosti i da li uzima u obzir to iskustvo pri kreiranju opcija oporavka? ▪ Da li banka uzima u obzir skorašnje inicijative za povećavanje kapitala svojih konkurenata/sličnih banaka (npr. u vezi sa iznosom kapitala koji je prikupljen i njegovom cijenom)?

<p>emitovanje AT1 ili T2 instrumenata</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka razmatrala uslove na tržištu koji proističu iz različitih scenarija u kojima bi opcija oporavka trebala biti implementirana (uključujući i period izloženosti stresu)? ▪ Da li je banka razmatrala potencijalne vremenske okvire za transakciju, na osnovu različitih faktora koji bi mogli da utiču na uspješan plasman dionica na tržištu (npr. objavljivanje polugodišnjih rezultata)? ▪ Da li je banka dovoljno oprezna u vrednovanju svojih pretpostavki? Supervizor bi trebao da kritički preispita pretpostavke o cijenama/vrijednostima koje su uključene u plan u odnosu na cijene u toku prethodne krize, kao i u odnosu na tekuće cijene? ▪ Da li je banka uzela u obzir sva zakonska, ugovorna, operativna i regulatorna pitanja i ograničenja koja su vezana za proces povećavanja kapitala prilikom određivanja vremenskog okvira za provođenje opcije oporavka, kao i prilikom procjene izvodljivosti opcije oporavka?
<p>Prodaja poslovnog segmenta</p> <p>Primjeri: Prodaja pravnih lica ili poslovnih linija ili poslovnih jedinica koje su dio grupe</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije prodaje poslovnog segmenta kao mjere oporavka, supervizor bi trebao razmotriti sljedeće aspekte:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka razvila okvirni nacrt plana za prodaju poslovnog segmenta? ▪ Da li je banka razmotrila potencijalne uslove na tržištu koji proističu iz različitih scenarija u kojima bi opcija bila implementirana (uključujući i period izloženosti stresu) i da li je razvila plan izvršenja za sve odabrane scenarije? ▪ Da li je banka dovoljno konzervativna u vrednovanju poslovnih segmenata koje planira prodati, uključujući pretpostavke o prodaji po diskontnim stopama usljed stresa? ▪ Da li je banka na adekvatan način obrazložila primjenjenu metodologiju vrednovanja i korištene pretpostavke? ▪ Da li je banka, osim identifikacije opcije prodaje pravnog lica, poslovne aktivnosti ili poslovne jedinice, razmotrila provodivost opcije prodaje cjelokupnog poslovanja subjekta? ▪ Da li je za svaku opciju prodaje (za svaki poslovni segment) banka okvirno naznačila potencijalne kupce (najmanje po tipu) i ocijenila dostupnost strateških investitora? ▪ Da li su dovoljno detaljno opisane i uzete u obzir sve potrebne saglasnosti/odobrenja od strane trećih lica (npr. neophodne dozvole), na način koji omogućava supervizoru da ocijeni da li bi, i u kojem vremenskom periodu, dobivanje takve saglasnosti/odobrenja bilo ostvarivo? ▪ Da li je konkurencija ispitana i analizirana? ▪ Da li su adekvatno opisane i ocijenjene sve potencijalne ugovorne prepreke koje bi mogle da ograniče prodaju? ▪ Da li su razmatrane potencijalne porezne implikacije? ▪ Da li bi banka pri implementaciji opcije morala vršiti značajne promjene vezano za ljudske resurse (smanjenje broja zaposlenih, otpremnine i sl.)? ▪ Da li banka navodi da bi uslov za provođenje opcije bilo provođenje neke vrste due diligence-a i da li bi takav due diligence mogao biti izvršen u predviđenom vremenskom roku? ▪ Da li je banka razmatrala implikacije međusobne povezanosti poslovnih segmenata, što može uključivati i analizu razdvojenosti, uz opisivanje svih pitanja koja proističu iz razdvajanja poslovne jedinice od ostatka grupe ili finansijske infrastrukture i predviđela rješenja? Pored toga, da li je banka razmatrala potencijalne implikacije provođenja opcije na poslovni model banke i njenu finansijsku i operativnu održivost? Na primjer, ako su efekti prodaje značajni (npr. u slučaju prodaje bitnih dijelova poslovanja), banka treba objasniti kako i u kojem roku

	<p>namjerava da prevaziđe potencijalne negativne efekte i da zaštiti vrijednost svoje franšize (npr. gubitak poslovanja u ključnom geografskom tržištu ili sektoru, povećana cijena finansiranja, smanjenje kreditnog rejtinga banke). Banka bi trebala procijeniti da li će ekonomski efekat koji će stvoriti implementacija opcije prodaje biti dovoljan da se nadoknade potencijalni negativni efekti.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ U slučaju da je pripajanje ili prodaja cijele institucije relevantna opcija oporavka, banka bi trebala obezbijediti procjenu fer vrijednosti imovine i obaveza, kao i kapaciteta IT infrastrukture, te ocijeniti uticaj tih faktora na vjerodostojnost opcije oporavka. ▪ Da li je banka uzela u obzir postojanje obaveza, garancija i sl. prema trećim stranama, a koje mogu biti posljedica implementacije opcije (npr. zbog postojećih obaveza/garancija prema supsidijaru, matična kompanija bi možda morala da ispuni te garancije i u odnosu na treće strane nakon prodaje supsidijara)? ▪ Da li je banka dovoljno detaljno opisala svoja prethodna iskustva sa prodajom poslovnih segmenata? ▪ Da li je banka na adekvatan način analizirala i opisala očekivani uticaj prodaje poslovnog segmenta na kapital banke?
<p>Prodaja imovine</p> <p>Primjeri: Prodaja vrijednosnih papira/portfolija imovine</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije prodaje imovine kao mjere oporavka, supervizor bi trebao razmotriti sljedeće aspekte:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka razvila okvirni nacrt plana za prodaju imovine? ▪ Da li je banka razmatrala uslove na tržištu koji proističu iz različitih scenarija u kojima bi opcija oporavka trebala biti implementirana (uključujući i period izloženosti stresu) i da li je razvila plan prodaje za sve odabrane scenarije? ▪ Da li je banka dovoljno oprezna u vrednovanju imovine koju planira prodati, uključujući pretpostavke o prodaji imovine po diskontnim stopama u periodu stresa? ▪ Da li je banka dovoljno detaljno objasnila primjenjenu metodologiju za vrednovanje imovine, uključujući i korištene osnovne pretpostavke tako da je efekat opcije oporavka razumljiv? ▪ Da li je banka razmatrala dubinu i likvidnost tržišta za različite kategorije imovine (utržiiva imovina, neutržiiva imovina, itd.)? Stepem utrživosti imovine se treba odraziti kako na cijenu imovine, tako i na vremenski okvir za realizaciju. ▪ Ima li banka prethodno iskustvo sa prodajom imovine i da li je uzela te informacije u obzir? ▪ Da li su opisane sve potencijalne zakonske i operativne prepreke koje bi mogle da ograniče prodaju imovine i da li su one ocijenjene u odnosu na svoj potencijal da utiču na transakciju? ▪ Da li bi se nakon prodaje imovine zahtijevala promjena u računovodstvenom tretmanu, koja bi uključivala promjenu klasifikacije određene imovine i umanjenje knjigovodstvene vrijednosti? ▪ Da li su uzete u obzir porezne implikacije prodaje imovine? ▪ U slučaju da je smanjenje veličine knjige trgovanja predviđeno kao opcija oporavka, supervizor će ocijeniti dodatne elemente, kao što su operativni aspekti implementacije (npr. da li banka ima kapacitete za obavljanje povećanog broja transakcija, da li je banka provela analizu portfolija sa ciljem identifikacije pozicija koje su ograničene i drugih koje bi mogle da budu prenosive ili prodane, itd.).
<p>Upravljanje pasivom</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije upravljanja pasivom kao mjere oporavka, supervizor bi trebao razmotriti sljedeća pitanja:</p>

<p>Primjeri: Restrukturiranje obaveza, uključujući obavezu konverziju obveznica, konverzija duga u dionice</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka uzela u obzir svoje prethodno iskustvo ili iskustvo sličnih banaka? ▪ Da li je banka razmatrala sve uslove na tržištu koji proističu iz različitih scenarija u kojima bi opcija oporavka trebala biti implementirana (uključujući i period izloženosti stresu, kada je izvjesno da će doći do smanjenja sklonosti za preuzimanje rizika na tržištu)? ▪ Da li je banka bila dovoljno oprezna prilikom vrednovanja i određivanja prihvatljivih cijena? ▪ Da li je banka dovoljno detaljno objasnila primjenjenu metodologiju za vrednovanje, uključujući i korištene osnovne pretpostavke? ▪ Da li je rizik kasne aktivacije opcije oporavka uzet u obzir i da li je na njega ukazano kao na potencijalnu prepreku za implementaciju, te da li postoje ikakve ugovorne prepreke koje bi mogle da ograniče implementaciju opcije u toku rane faze oporavka (npr. kada je prag na kojem se pokreće opcija obavezne konverzije obveznica u dionice postavljen ispod ili nedovoljno iznad minimalnih zahtjeva). ▪ Da li je banka analizirala i ocijenila uticaj svih zakonskih, operativnih i ugovornih prepreka koje bi mogle da ograniče provođenje opcije oporavka?
<p>Pristup izvorima finansiranja</p> <p>Primjeri: Ova kategorija uključuje prikupljanje dugoročnih i/ili kratkoročnih izvora finansiranja</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije pristupa izvorima finansiranja kao mjere oporavka, supervizor bi trebao razmotriti sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka uzela u obzir svoje prethodno iskustvo u implementaciji takve opcije, posebno u uslovima stresa? ▪ Da li je banka pripremila okvirni nacrt plana za implementaciju opcije? ▪ Da li je banka razmatrala finansijske instrumente i cijene imajući u vidu predviđene uslove na tržištu u svakom od relevantnih scenarija, uključujući i periode stresa kada dolazi do poremećaja na tržištu? ▪ Da li je banka uzela u obzir strukturu tržišta za te finansijske instrumente: investitore, cijene, dubinu tržišta, likvidnost? ▪ Da li je banka provela analizu imovine koja je adekvatnog kvaliteta i koja može da bude korištena kao obezbijeđenje finansiranja?

Opcije oporavka koje su pod kontrolom banke	Kriteriji za ocjenu
<p>Smanjenje troškova</p> <p>Primjeri: smanjenje plata ili bonusa, smanjenje broja zaposlenih, smanjenje administrativnih troškova</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije smanjenja troškova kao mjere oporavka, supervizor bi trebao razmotriti sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka pripremila detaljan okvirni nacrt plana ušteda? ▪ Da li je banka već uspjela da implementira ovakvu opciju u prošlosti? Ako jeste da li može dokazati da ima prostora za ostvarivanje dodatnih ušteda? ▪ Da li je banka uzela u obzir efekte provođenja opcije smanjenja troškova na operacije banke (uključujući i sve povezane efekte)? ▪ Da li je banka uzela u obzir sve zakonske prepreke koje mogu da je spriječe da smanji bonuse i plate? ▪ Da li su druga potencijalna zakonska, operativna i ugovorna pitanja uzeta u obzir i da li su ona ocijenjena u odnosu na svoj potencijal da utiču na transakciju?

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li su izračunati potencijalni troškovi otpremnina i da li su uzeti u obzir kod procjene efekta implementacije opcije?
<p>Zadržavanje dobiti</p> <p>Primjeri: Smanjenje ili otkazivanje dividendi (ili kupona)</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije zadržavanja dobiti kao mjere oporavka, supervizor će razmatrati sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka uzela u obzir činjenicu da je ova opcija izvodljiva samo u određenom vremenskom trenutku (tj. prije raspodjele, uz uslov da supervizor nije već ranije ograničio raspodjelu)? ▪ Da li je banka uzela u obzir potencijalna zakonska ograničenja koja bi mogla da onemoguće zadržavanje dobiti?
<p>Smanjenje rizičnosti/poboljšanje profila rizika</p> <p>Primjeri: Usporavanje / zaustavljanje kreditnog rasta, smanjenje/prekidanje postojećih poslovnih aktivnosti, prenos rizika na treće strane</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije smanjenja rizičnosti kao mjere oporavka, supervizor će razmatrati sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka razvila detaljan plan za izvršavanje ove opcije oporavka? ▪ Da li je banka u svojoj analizi uzela u obzir potencijalne efekte po reputaciju, posebno u slučaju krize imena (idiosinkratskog scenarija)? ▪ Da li je banka razmatrala efekte implementacije ove opcije na ključne funkcije, da li je banka uzela u obzir potencijalnu zamjenivost ključnih funkcija od strane drugih učesnika na tržištu, kao i buduću profitabilnost? ▪ Da li je banka uzela u obzir potencijalne uslove na tržištu u svakom od relevantnih scenarija, uključujući i periode stresa kada dolazi do poremećaja na tržištu? ▪ Supervizor će ispitati pretpostavke o brzini smanjenja postojećih portfolija imovine, kao i planirani pristup za smanjenje aktivnosti trgovanja, odnosno ograničavanje kupovine finansijskih instrumenata i/ili ukidanje limita za prodaju.
<p>Komercijalne mjere</p> <p>Primjeri: Kampanje za prikupljanje novih depozita nuđenjem viših kamatnih stopa, promjene kamatnih stopa sa ciljem smanjenja kredita i/ili depozita, omogućavanje prijevremenog povrata kredita bez naknade</p>	<p>Pri ocjenjivanju provodivosti opcije komercijalnih mjera, supervizor će razmatrati sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Da li je banka bila uspješna u implementaciji ovakvih mjera u prošlosti? ▪ Da li je banka uzela u obzir efekat novih kamatnih stopa na buduću profitabilnost? ▪ Da li je banka procijenila mogućnost povećavanja depozita u situacijama stresa, kada deponenti svoja sredstva ulažu u manje rizične banke? ▪ Da li je banka u svojoj analizi uzela u obzir da bi ova opcija mogla da bude djelotvorna u idiosinkratskom scenariju, a ne u situacijama sistemskog stresa, kada bi i ostale banke mogle pokušati da implementiraju slične mjere?

SMJERNICE ZA PROCJENU PROCEDURA ESKALACIJE

1) Uvodne napomene

U skladu sa članom 133. stav (1) Zakona, banke su dužne da planom oporavka utvrde različite mogućnosti za oporavak i mjere koje bi se primjenile u okviru svake od ovih mogućnosti, kao i da osiguraju odgovarajuće uslove i procedure za blagovremeno poduzimanje aktivnosti za oporavak. U skladu sa članom 5. (c) (2) Odluke o planovima oporavka banke i bankarske grupe, plan oporavka u dijelu koji se odnosi na upravljanje mora uključiti detaljan opis informacija o uslovima i procedurama koje su neophodne za osiguravanje pravovremene implementacije mjera oporavka, uključujući opis postupka donošenja odluke o provođenju određene mjere oporavka koja će biti odgovor na situaciju ozbiljnog finansijskog poremećaja, kada pojedini pokazatelji dostignu definiranu graničnu vrijednost (procedure eskalacije).

2) Pojmovi

- a) Indikatori ranog upozorenja su kvantitativni ili kvalitativni indikatori koji ukazuju na to da bi se granična vrijednost jednog ili više pokazatelja oporavka mogla dostići u bliskoj budućnosti. Indikatori ranog upozorenja mogu biti:
 - identični pokazateljima u planu oporavka, ali sa višom graničnom vrijednošću koja bi se dostigla ranije (npr. pristup semafora), ili
 - kvalitativni ili kvantitativni indikatori koji nisu pokazatelji u planu oporavka.
- b) Pokazatelji u planu oporavka su kvantitativne ili kvalitativne varijable koje se odnose na solventnost, likvidnost, finansijsku poziciju banke, njene gotovinske tokove ili finansijske performanse. Oni bi trebali da identifikuju tačke u kojima bi se mjere za oporavak mogle poduzeti, odnosno tačke u kojima banka mora da donese odluku o tome da li da poduzme mjere predviđene planom oporavka ili ne.

3) Osnovni principi:

Adekvatno definiran proces eskalacije predstavlja suštinski bitnu komponentu procesa planiranja oporavka i ključan je za supervizorsku procjenu efektivnosti planova oporavka. Cilj Smjernica je obezbijediti konzistentan pristup pri procjeni procedura eskalacije nakon aktiviranja indikatora ranog upozorenja ili prekoračenja graničnih vrijednosti pokazatelja u planu oporavka:

- a) Procedure eskalacije nakon aktiviranja indikatora ranog upozorenja

Procedure eskalacije kod prekoračenja indikatora ranog upozorenja bi trebale biti inkorporirane u sistem internog upravljanja rizicima u banci. Sa ciljem efikasnog obavljanja neophodnih aktivnosti i donošenja odluka nakon aktivacije određenog indikatora ranog upozorenja, potrebno je pravovremeno informisati najmanje jednog člana uprave banke ili odbor u kojem jedan ili više članova uprave banke učestvuje (npr. ALCO).

- b) Procedure eskalacije kod prekoračenja graničnih vrijednosti pokazatelja u planu oporavka

Plan oporavka će se smatrati djelotvornim ako interne procedure eskalacije kod prekoračenja graničnih vrijednosti pojedinih pokazatelja u planu oporavka osiguravaju da informacije o prekoračenju dođu do odbora ili tijela nadležnih za donošenje odluka o poduzimanju relevantnih mjera.

Predviđena organizaciona shema za upravljanje eskalacijom u okviru plana oporavka bi trebala biti definirana na način da se informacija o prekoračenju granične vrijednosti određenog pokazatelja iz plana oporavka bez odlaganja prosljeđuje upravi banke (u smislu pristupa semafora to znači paljenje crvenog svjetla).

Treba naglasiti da u slučaju prekoračenja granične vrijednosti određenog pokazatelja oporavka ne postoji automatizam u pokretanju unaprijed definisanih mjera oporavka (aktivnosti, opcija, itd.), ali se treba osigurati prosljeđivanje informacije o prekoračenju upravi banke bez odlaganja.

U slučaju plana oporavka grupe, organizaciona shema za upravljanje eskalacijom i tok informacija moraju obuhvatiti i upravu zavisnog društva (ako je obuhvaćeno planom oporavka i ako se pokazatelj odnosi i na njegove poslovne performanse), kao i upravni odbor matične banke (holdinga).

Prekoračenje graničnih vrijednosti pokazatelja plana oporavka bi trebalo da pokrene unaprijed određene procese eskalacije i procese obavještanja višeg menadžmenta i uprave, što se posebno odnosi na sistemski značajne banke, međutim, jednako je važno da proces eskalacije unutar manjih banaka osigurava tok informacija koji uključuje upravu banke.

Procedure eskalacije koje predviđaju izvještavanje samo internih odbora u kojima ne učestvuje niti jedan član uprave banke ne mogu se smatrati adekvatnim.

Adekvatan i proporcionalan proces eskalacije uvijek uključuje pravovremeno informisanje Agencije. U slučaju da se prekorači pokazatelj iz plana oporavka, procedurama eskalacije bi trebalo predvidjeti da banka o prekoračenju bez odlaganja informiše Agenciju, a najkasnije u roku od 24 sata, neovisno od roka za donošenje odluke o poduzimanju ili suzdržavanju od poduzimanja mjera oporavka.

SMJERNICE ZA OBUHVAT MATERIJALNIH SUBJEKATA

1) Uvodne napomene

U skladu sa članom 9. stavom (1) (b) (6), opis poslovnih aktivnosti banke minimalno sadrži informacije o raspoređivanju ključnih funkcija i osnovnih poslovnih linija unutar banke, odnosno raspoređivanju na supsidijare. Osim toga, stavom (1) (c) člana 9. propisan je minimalni sadržaj informacija o ekonomskoj, pravnoj, organizacionoj, finansijskoj i operativnoj povezanosti banke i ostalih pravnih lica unutar bankarske grupe, koje trebaju biti obuhvaćene planom oporavka.

2) Pojmovi

- a) Materijalni subjekat je pravno lice ili podružnica unutar bankarske grupe koje:
 - u značajnoj mjeri doprinosi dobiti banke ili dobiti članica bankarske grupe obuhvaćene planom oporavka, doprinosi njihovom finansiranju, ili koje upravlja značajnim dijelom njihove imovine, obaveza ili kapitala;
 - obavlja ključne komercijalne aktivnosti;
 - obavlja ključne operativne funkcije, funkcije vezane za rizik ili administrativne funkcije;
 - nosi suštinski važne rizike koje bi mogli da, u najgorem scenariju, ugroze održivost banke ili bankarske grupe;
 - ne bi moglo da se proda ili likvidira, a da to ne prouzroči značajan rizik za banku ili grupu u cjelini;
 - je važno za stabilnost finansijskog sektora.
- b) Ključne funkcije su aktivnosti, usluge ili poslovi čiji bi prekid obavljanja vjerovatno doveo do ugrožavanja stabilnosti finansijskog sektora ili poremećaja u pružanju neophodnih usluga realnom sektoru uslijed veličine i tržišnog udjela subjekta koji ih obavlja i njegove povezanosti s ostalim sudionicima u finansijskom sektoru, a naročito uzimajući u obzir mogućnost da netko drugi neometano preuzme obavljanje tih aktivnosti, usluga ili poslova;
- c) Osnovne poslovne linije su poslovne linije i usluge povezane sa tim linijama, čijim obavljanjem se ostvaruje značajan dio prihoda ili dobiti za banku ili bankarsku grupu kojoj ta banka pripada;
- d) Ključne usluge su one usluge koje se obavljaju u jednoj ili više poslovnih jedinica banke ili pravnih lica unutar grupe (dijeljenje usluge) koje su potrebne za obavljanje jedne ili više ključnih funkcija.

3) Osnovni principi

Glavna razlika između ključnih funkcija i osnovnih poslovnih linija je njihov efekat u slučaju prekida kontinuiteta obavljanja funkcije, odnosno poslovne linije. Ključne funkcije bi trebalo procjenjivati iz perspektive njihove važnosti za funkcionisanje realne ekonomije, finansijskih tržišta, kao i uticaja na finansijsku stabilnost, dok bi osnovne poslovne linije trebalo procjenjivati sa aspekta njihove važnosti za samu banku ili bankarsku grupu (na primjer, koliko one doprinose prihodima i dobiti banke ili bankarske grupe).

Pravno lice ili podružnica koje obavlja najmanje jednu ključnu funkciju ili osnovnu poslovnu aktivnost ili pruža ključnu uslugu (npr. informatičke usluge), smatra se materijalnim subjektom.

Cilj ovog dokumenta je definisanje principa za identifikaciju materijalnih subjekata u planu oporavka bankarske grupe, što uključuje:

a) Opis, analizu i mapiranje koje provode banka ili grupa

Opis, analiza i mapiranje subjekata unutar bankarske grupe, uključujući materijalne subjekte, identifikacija osnovnih poslovnih aktivnosti (linija) i ključnih funkcija, kao i mapiranje osnovnih poslovnih aktivnosti, ključnih funkcija i ključnih usluga na materijalne subjekte unutar bankarske grupe predstavlja veoma važan dio plana oporavka.

Banke bi kod mapiranja ključnih funkcija i usluga, kao i osnovnih poslovnih linija, trebale primijeniti dvosmjerni pristup: „od dna prema vrhu“, što podrazumijeva identifikaciju osnovnih poslovnih linija, ključnih funkcija i usluga, te njihovo mapiranje prema pravnim subjektima u okviru grupe, a zatim i „od vrha prema dnu“, što podrazumijeva prethodno definisanje liste subjekata koje grupa smatra materijalnim, nakon čega se tako definisanim subjektima trebaju pridružiti (dodijeliti) osnovne poslovne linije, ključne funkcije i usluge. Grupa bi trebala analizirati razlike koje mogu nastati u primjeni ova dva pristupa i iste bi mogle da budu tema dijaloga sa supervizorima.

b) Dijalog o ključnim funkcijama

Da bi se postigao konzistentan pristup, proces identifikacije i mapiranja materijalnih subjekata, osnovnih poslovnih aktivnosti, ključnih funkcija i ključnih usluga treba da bude predmet dijaloga između supervizora i lica nadležnih za restrukturiranje banaka.

U slučaju da banka uključi sve identifikovane materijalne subjekte u plan oporavka, što bi se moglo pokazati neadekvatnim, dijalog između banke ili grupe i supervizora bi mogao da rezultira racionalizacijom opisa, odnosno broja materijalnih subjekata. Na primjer, ako mnogo veoma sličnih pravnih lica obuhvaćenih konsolidacijom pruža identične usluge koje su definisane kao osnovne poslovne aktivnosti (npr. skup članova koji su povezani sa centralnim tijelom i zavise od njega), moglo bi biti primjereno da banka sačini generalni opis materijalnosti takvih subjekata umjesto da u potpunosti opisuje svaki subjekat zasebno.

Supervizori će procjenjivati kompletnost i adekvatnost identifikacije materijalnih subjekata i osnovnih poslovnih linija u okviru plana oporavka, te ključnih funkcija i usluga u saradnji sa licima nadležnim za strukturu banaka.

Svaka ključna funkcija u svakoj jurisdikciji mora da bude identifikovana. Plan oporavka grupe mora da sadrži analizu koja pokazuje da bi ključne funkcije bile očuvane u svim okolnostima što uključuje i periode stresa. Plan oporavka bi trebao da u dovoljnoj mjeri demonstrira, u svakom relevantnom dijelu, da je identifikovanim ključnim funkcijama posvećena dovoljna pažnja.

c) Obuhvat materijalnih subjekata

Opis identifikovanih osnovnih poslovnih aktivnosti, ključnih funkcija i usluga, kao i rezultirajućih materijalnih subjekata predstavlja dio strateške analize koja je sastavni dio plana oporavka. Osim toga, u ostalim relevantnim dijelovima plana oporavka bankarske grupe, banke bi morale obezbijediti njihov odgovarajući obuhvat. Odgovarajući obuhvat se možda neće uvijek moći postići za svaki pojedinačni materijalni subjekt, ali je nužno da se postigne kada su u pitanju osnovne poslovne aktivnosti ili kritične usluge. U slučaju velikog broja sličnih materijalnih subjekata unutar grupe, to bi moglo u značajnoj mjeri pojednostaviti plan oporavka.

Informacije o upravljanju

U okviru ovog dijela plana oporavka bankarske grupe nužno je definirati aranžmane za upravljanje oporavkom, definirati procedure eskalacije na nivou matičnog subjekta, odnosno na konsolidovanom nivou, kao i na nivou pojedinačnih subjekata, opisati međusobne interakcije, postojeće aranžmane i procedure, te opisati kako se oni reflektuju na materijalne subjekte (adekvatni upravljački aranžmani bi trebali biti uspostavljeni u okviru bankarske grupe s ciljem odgovora na potencijalne probleme koji mogu dovesti u pitanje kontinuitet obavljanja osnovnih poslovnih aktivnosti, ključnih funkcija i usluga). Konkretno, trebalo bi da bude jasno do koje mjere aranžmani za upravljanje oporavkom koji su uključeni u plan oporavka grupe uzimaju u obzir strukturu rukovođenja pojedinačnih supsidijara i sva relevantna zakonska ograničenja, te kako aranžmani rukovođenja osiguravaju koordinaciju i konzistentnost mjera koje bi trebale da budu poduzete na konsolidovanom i na pojedinačnom nivou.

Pokazatelji ugroženosti finansijskog položaja i poslovanja banke

Gdje je relevantno, u okviru plana oporavka bankarske grupe bi trebalo demonstrirati da je grupa posvetila posebnu pažnju analizi mogućnosti uvođenja dodatnih pokazatelja, prilagođenih monitoringu materijalnih subjekata, osnovnih poslovnih aktivnosti ili ključnih funkcija i usluga na nivou supsidijara, što bi moglo da se pokaže korisnim za otkrivanje nadolazeće krize u najranijem mogućem stadiju. Takvo razmatranje bi u idealnom slučaju trebalo rezultirati relevantnim pokazateljima plana oporavka koji će se odnositi na one materijalne subjekte koji pružaju podršku osnovnim poslovnim aktivnostima i ključnim funkcijama, pružaju podršku drugim materijalnim subjektima iz grupe (npr. centralizovane informatičke funkcije) ili su važni za stabilnost finansijskog sistema.

Opcije oporavka (strateška analiza)

Plan oporavka bankarske grupe bi trebao da sadrži adekvatne opcije oporavka koje se odnose na cijelu grupu, kao i opcije oporavka koje se odnose na konkretne materijalne subjekte unutar grupe, u cilju zaštite održivosti grupe i ključnih funkcija koje ona obavlja, kako na nivou matičnog subjekta, odnosno na konsolidovanom nivou, tako i na nivou materijalnih subjekata. Osim navedenog, opis efekata implementacije svake opcije oporavka bi trebao da obuhvati analizu efekta na grupu, kao i na konkretne materijalne subjekte unutar grupe, kao i kontinuitet osnovnih poslovnih aktivnosti, održivost ključnih funkcija i usluga, u zavisnosti šta je prikladno.

To ne znači da se neki materijalni subjekt ne može prodati; cilj implementacije opcija oporavka je zaštita održivosti grupe, međutim, važno je da bi u procesu prodaje materijalnog subjekta koji obavlja ključnu funkciju ili uslugu, grupa trebala pratiti i obezbijediti kontinuitet te ključne funkcije ili usluge, te bi bilo kakav potencijalni rizik po kontinuitet trebao biti identifikovan u planu oporavka. U situacijama oslanjanja na finansijsku podršku unutar grupe (npr. prenos likvidnosti sa matičnog subjekta na supsidijar ili obrnuto), takve mjere bi trebale biti identifikovane kao opcije oporavka i trebale bi se identificirati sve prepreke za njihovu implementaciju.

Informacije o testiranju plana oporavka na stres

U skladu sa članom 16. Odluke o planovima oporavka banke i bankarske grupe, banke su dužne testirati mogućnosti (opcije) oporavka i efekte provođenja plana oporavka. U tom smislu, nije nužno definisati posebne scenarije za svaki materijalni subjekat, sve dok su osnovne poslovne aktivnosti, ključne funkcije i ključne usluge obuhvaćene scenarijima grupe.

Svi relevantni efekti implementacije opcija oporavka bi svakako trebali biti opisani u dijelu plana oporavka o opcijama oporavka, bez referiranja na konkretni scenario finansijskog stresa. S druge strane, u dijelu plana oporavka koji sadrži informacije o testiranju planova oporavka na stres, trebalo bi adekvatno razmotriti i opisati efekte materijalizacije različitih scenarija na svaki materijalni subjekat obuhvaćen planom oporavka grupe, kao i na osnovne poslovne aktivnosti, ključne funkcije i usluge. U slučaju kada je subjekt koji je uključen u plan oporavka bankarske grupe posebno važan za održivost grupe (npr. zato što podržava osnovne poslovne aktivnosti ili ima važnu ulogu za poslovni model grupe) ili je posebno važan za stabilnost finansijskog sistema, moglo bi se razmotriti uključivanje dodatnog scenarija koji razmatra krizu tog subjekta.

SMJERNICE O SPORO I BRZO RAZVIJAJUĆIM SCENARIJIMA

1) Uvodne napomene

U skladu sa članom 16. stav (1) Odluke o planovima oporavka banke i bankarske grupe, banke su dužne da u planu oporavka utvrde niz scenarija ozbiljnog finansijskog poremećaja u različitim hipotetičkim situacijama, na osnovu kojih se testiraju mogućnosti i efekti provođenja plana oporavka. U skladu sa stavom (4) istog člana, raspon scenarija za testiranje za banke, a posebno one koje su značajne trebao uključivati sporo razvijajuće i brzo razvijajuće događaje.

U okviru plana oporavka, banke bi trebale procijeniti djelotvornost predviđenih opcija oporavka i prikladnost korištenih pokazatelja oporavka putem njihovog testiranja u hipotetičkim situacijama finansijskog stresa. To podrazumijeva procjenu koja od opcija oporavka bi bila odgovarajuća za implementaciju u različitim stresnim situacijama, procjenu adekvatnosti predviđenog vremenskog okvira za implementaciju opcija, kao i procjenu cjelokupne mogućnosti oporavka banke, odnosno bankarske grupe na koju se plan oporavka odnosi.

U skladu sa članom 17. (1) Odluke o planovima oporavka, događaji predviđeni u scenarijima moraju biti takvi da mogu prouzrokovati prestanak rada banke ako se blagovremeno ne primjene mjere, odnosno opcije iz plana oporavka. Svaki pojedinačni scenarij za testiranje plana oporavka mora biti zasnovan na događajima koji su najrelevantniji za banku ili bankarsku grupu, uzimajući u obzir poslovni model i izvore finansiranja, veličinu i povezanost banke ili grupe sa drugim učesnicima na tržištu i finansijskim sistemom općenito te, što je najvažnije, bilo koji identificirani nedostatak ili slabost u poslovanju.

2) Osnovni principi

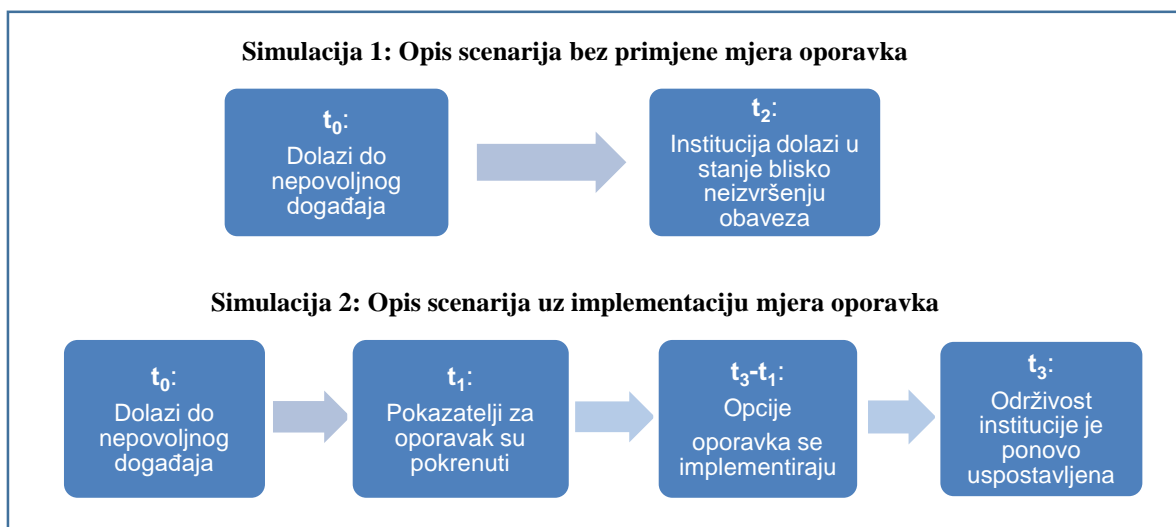
Cilj ovog dokumenta je obezbijediti smjernice za procjenu vremenskog okvira za sporo razvijajuće i brzo razvijajuće nepovoljne događaje u scenarijima na osnovu kojih se testiraju mogućnosti i efekti provođenja plana oporavka.

Svrha testiranja na stres u domenu planiranja oporavka je drugačija od svrhe scenarija koji se koriste za druge supervizorske namjene ili u svakodnevnom radu banke. Ta razlika bi trebala da bude uzeta u obzir i kada se definiše vremenski okvir za događaje koji se razvijaju sporo i događaje koji se razvijaju brzo u scenarijima plana oporavka. Na primjer, predviđeni vremenski okvir za događaje koji se razvijaju u toku perioda od tri godine bi mogao da bude prikladan za redovno testiranje na stres ili za poslovno odlučivanje, ali se ne bi trebao smatrati adekvatnim za potrebe testiranja u kontekstu planova oporavka.

Kada se definiše vremenski okvir za nepovoljne događaje u scenariju plana oporavka, trebalo bi uzeti u obzir sljedeće principe:

- a) Početak nepovoljnog događaja bi trebao biti trenutak kada taj događaj počinje da ima efekat na banku. Na primjer, u slučaju nepovoljnih makroekonomskih kretanja koja se razvijaju sporo (povećanje stope nezaposlenosti), početkom događaja ne bi trebao da se smatra trenutak u kojem stopa počinje da raste, već trenutak u kojem povećanje nezaposlenosti počinje da utiče na finansijsko stanje banke.
- b) Opis scenarija i efekata implementacije opcija oporavka na finansijsko stanje banke bi trebao uključiti dvije različite simulacije/projekcije:

- Simulacija 1 uključuje opis negativnog (negativnih) događaja u trenutku t_0 (početak nepovoljnog događaja) i razvoj negativnog događaja (uključujući seriju pretpostavki), sve do momenta kada banka dođe u tačku koja je blizu tačke statusa neizmirenja obaveza, tj. u stanje da poslovni model banke postane neodrživ ($t_2 =$ kraj događaja). U ovom opisu bi trebalo pretpostaviti da banka ne poduzima nikakve aktivnosti (mjere iz plana oporavka), tj. scenario opisuje šta bi se desilo ako bi do nepovoljnog događaja došlo, a banka ne bi reagovala. Ovakav opis scenarija omogućava supervizorima da ocijene da li je scenario dovoljno ozbiljan i da li će dovesti banku u stanje blizu tačke kada se smatra da je banka u statusu neizmirenja obaveza.
- U Simulaciji 2 banke bi trebale koristiti nepovoljne događaje iz Simulacije 1, te opisati kako bi se provele procedure eskalacije i provelo potencijalno aktiviranje opcija oporavka u predviđenom vremenskom roku nakon početka poremećaja (uključujući seriju pretpostavki). Na primjer, trenutak t_1 bi mogao označavati trenutak kada su granične vrijednosti pokazatelja iz plana oporavka dostignute (u slučaju korištenja pristupa semafora to znači da su pokazatelji dostigli nivo kada se aktivira crveno svjetlo), a banka bi trebala da donese odluku da li da aktivira opcije oporavka ili ne. Simulacija 2 bi se trebala završiti kada je banka, kroz implementaciju raspoloživih opcija oporavka, uspješno stabilizirala poslovanje (t_3). Taj trenutak bi mogao da bude istovremen ili da nastupi kasnije nego trenutak t_2 . Ono što je bitno naglasiti je da je razlikovanje između sporo razvijajućih i brzo razvijajućih nepovoljnih događaja povezano sa definicijom t_2 (a ne definicijom t_3).

Slika br. 2 Opis scenarija i efekata implementacije opcija oporavka

- Vremenski okvir scenarija u kojima se odvijaju brzo razvijajući događaji (t_2-t_0) po pravilu ne bi trebao da bude duži od tri mjeseca. To znači da bi brzo razvijajući događaj trebao da ima negativan efekat na banku u roku od nekoliko dana, a najduže u roku od tri mjeseca. Međutim, u izuzetnim okolnostima vremenski okvir za brzo razvijajuće događaje bi mogao da se produži i do šest mjeseci ako je to prikladno, imajući u vidu poslovni model i konkretne uslove u banci, što banka mora adekvatno argumentovati.
- Vremenski okvir scenarija u kojima se odvijaju sporo razvijajući događaji (t_2-t_0) bi uobičajeno trebao biti u rasponu od tri do dvanaest mjeseci. Vremenski okvir za sporo razvijajuće scenarije se, međutim, može produžiti i do 18 mjeseci kako bi se uzeli u obzir scenariji koji mogu podrazumijevati postojanje šokova drugog ili trećeg reda za koje je potrebno duže vrijeme da bi se materijalizovali, ili da bi se na prihvatljiv način uvažile razlike

u poslovnim modelima između banaka. U tom slučaju, banke bi trebale navesti razloge za produženje vremenskog okvira, što će biti predmet supervizorske procjene. Očekuje se da bi plan oporavka trebao da sadrži najmanje jedan scenario u kojem sporo razvijajući događaji evoluiraju i utiču na banku u toku vremenskog perioda koji nije duži od uobičajenog 12-mjesečnog životnog vijeka plana oporavka, osim u slučaju da je to u potpunosti argumentovano poslovnim modelom banke.

- Vremenski okvir za razvoj nepovoljnog događaja (t_2-t_0) može, ali ne mora biti identičan vremenskom okviru za implementaciju opcija (t_3-t_1). To znači da banka može da razmatra i opcije oporavka koje imaju vremenski okvir implementacije duži od 12 mjeseci, pod uslovom da banka može da demonstrira da se ta opcija oporavka, sama za sebe ili u kombinaciji sa drugim opcijama može implementirati u neophodnom vremenskom okviru.

Supervizori će prilikom procjene scenarija posebnu pažnju obratiti na:

- a) Relevantnost scenarija, što znači da bi scenariji trebali biti zasnovani na događajima koji su relevantni za banku uzimajući u obzir njen poslovni model, model finansiranja, aktivnosti i strukturu, kao i njenu veličinu i povezanost sa drugim učesnicima na tržištu. U tom smislu, da bi scenario bio relevantan, on treba da u znatnoj mjeri utiče na bančine osnovne poslovne linije i/ili njene ključne funkcije.
- b) Zahtjev da scenariji trebaju biti zasnovani na događajima koji su izuzetni ali mogući. Te dvije karakteristike scenarija se trebaju razmatrati u kombinaciji. Pojedini scenario ne bi trebao da ima za cilj da identifikuje faktore koji bi mogli da ukažu na nastanak krize, već da testira da li su raspoložive opcije oporavka dovoljno snažne da se mogu izboriti sa poremećajem. U tom smislu, vjerovatnoća materijalizacije nepovoljnih događaja se ne bi trebala posmatrati kao najznačajnija karakteristika scenarija, a u svakom slučaju ne odvojeno od kriterija izuzetnosti. Na primjer, na vjerovatnoću materijalizacije scenarija bi mogla da utiče individualna pozicija banke. Banka sa stopom adekvatnosti kapitala od 25% i sa minimalnim zahtjevom za adekvatnost od 12,5% bi morala obezvrijediti više od polovine svog kapitala da bi došla u situaciju blizu neizmirenja obaveza. Takav scenario bi se morao smatrati manje vjerovatnim, ali bi i dalje zadovoljavao kriterij izuzetnosti.

SMJERNICE ZA KVALITATIVNE I KVANTITATIVNE POKAZATELJE U PLANU OPORAVKA

1) Uvodne napomene

U skladu sa članom 6. stav (1) Odluke o planovima oporavka banke i bankarske grupe, banke su dužne u planu oporavka utvrditi pokazatelje koji otkrivaju moguće ranjivosti, slabosti ili ugroženosti različitih područja poslovanja, a koji, ako dostignu određenu graničnu vrijednost, upućuju na to da bi odgovarajuće opcije oporavka mogle biti poduzete s ciljem očuvanja ili ponovnog uspostavljanja održivog poslovanja i zadovoljavajućeg finansijskog položaja banke.

Odlukom o planovima oporavka banke i bankarske grupe, definisana je minimalna lista ključnih pokazatelja planova oporavka za sljedeća područja poslovanja: kapital, likvidnost, profitabilnost i kvalitet aktive, te naveden primjer relevantnih makroekonomskih i tržišnih pokazatelja.

Pokazatelji definisani Odlukom o planovima oporavka banke i bankarske grupe trebaju biti uključeni u plan oporavka, osim ako banka ili bankarska grupa detaljno i na zadovoljavajući način obrazloži zašto ti pokazatelji nisu prikladni za korištenje, s obzirom na njihovu pravnu strukturu, profil rizičnosti, veličinu i složenost poslova.

2) Pokazatelji u planu oporavka

Pokazatelji u okviru plana oporavka su razvrstani u šest različitih kategorija, od kojih su četiri obavezne (kapital, likvidnost, profitabilnost i rizični profil banke), dok posljednje dvije kategorije (tržišni pokazatelji i makroekonomski pokazatelji) mogu biti izostavljene ukoliko banka na zadovoljavajući način obrazloži u okviru plana oporavka zbog čega pokazatelji iz ove dvije kategorije za nju nisu relevantni.

Tržišni pokazatelji imaju za cilj da prate kretanja koja odražavaju očekivanja sudionika na tržištu u vezi sa kreditnim kvalitetom banke ili bankarske grupe, što bi u slučaju pogoršanja finansijskog položaja banke ili grupe moglo dovesti do ograničenog pristupa tržištima novca (finansiranja) i kapitala. U skladu s tim, pokazatelji iz ove kategorije bi trebali obuhvatati kvalitativne i kvantitativne indikatore vezane za: a) instrumente kapitala, na primjer: cijena kapitala (dionica) banke ili bankarske grupe za subjekte koji su izlistani na berzi ili odnos između knjigovodstvene i tržišne vrijednosti dionica banke; b) instrumente duga, koji bi trebali biti usmjereni na očekivanja institucija koje bankama obezbjeđuju dugoročne izvore finansiranja na primjer: cijene CDS derivata koje se odnose na banku ili kreditni spread obveznica banke; c) portfolio, usmjereni na praćenje očekivanja i promjena u vezi sa pojedinim klasama imovine relevantnim za banku ili bankarsku grupu, na primjer: devizni kurs, tržište nekretnina, itd.; te d) smanjenje rejtinga, što bi moglo da utiče na očekivanja investitora kada je finansijska pozicija banke ili grupe u pitanju. Imajući u vidu navedeno, banke koje se u značajnijoj mjeri oslanjaju na tržište kada je u pitanju njihovo finansiranje ili očekivanja tržišnih sudionika imaju u značajnoj mjeri uticaj na vrijednost njihove imovine bi trebale u planovima oporavka uključiti relevantne tržišne pokazatelje.

Svrha makroekonomskih pokazatelja je ukazati na pogoršanje ekonomskih uslova u poslovnom okruženju banke ili ukazati na ranjivosti koje mogu biti rezultat koncentracija u aktivima ili izvorima. Pokazatelji mogu biti usmjereni na pojedina geografska područja, na primjer: različite jurisdikcije u kojima banka ili bankarska grupa posluje, odnosno prema kojima je izložena, ili na pojedine poslovne sektore koji mogu biti od značaja za banku (na primjer: građevinarstvo, trgovina, itd.).

Lista ključnih pokazatelja

Obavezne kategorije pokazatelja
Pokazatelji kapitala
a) Stopa adekvatnosti regulatornog kapitala
b) Stopa redovnog osnovnog kapitala CET1
c) Finansijska poluga
Pokazatelji likvidnosti
a) Ročna usklađenost finansijske imovine i obaveza do 30 dana
b) Ročna usklađenost finansijske imovine i obaveza do 90 dana
c) Ročna usklađenost finansijske imovine i obaveza do 180 dana
d) LCR
e) NSFR
Pokazatelji profitabilnosti
a) ROA
b) ROE
c) Značajni gubici po osnovu operativnih rizika
Pokazatelji kvaliteta aktive
a) Nekvalitetni krediti/ukupni krediti
b) Stopa rasta nekvalitetnih kredita
c) Ispravke vrijednosti/nekvalitetni krediti
Kategorije pokazatelja koje mogu biti izostavljene uz adekvatno obrazloženje
Tržišni pokazatelji
a) Promjene kursa valute u kojoj banka ima značajnu izloženost
b) Promjena kreditnog rejtinga banke
c) Promjena cijene dionica banke
Makroekonomski pokazatelji
a) Promjene bruto domaćeg proizvoda

3) Dodatni pokazatelji u planu oporavka

Banke se u planovima oporavka ne bi trebale ograničiti samo na korištenje minimalnog seta ključnih pokazatelja. U tom smislu, u nastavku je u ilustrativne svrhe data lista dodatnih pokazatelja koji mogu biti uključeni u planove oporavka. Ilustrativna lista dodatnih pokazatelja nije konačna, te su banke u mogućnosti definirati i dodatne pokazatelje oporavka prema pojedinim područjima poslovanja, uz uslov da su isti primjereni poslovnom modelu, strategiji, rizičnom profilu, te veličini i složenosti poslova koje banka obavlja.

Lista dodatnih pokazatelja

Obavezne kategorije pokazatelja
Pokazatelji kapitala
a) Zadržana dobit i rezerve/ukupni kapital
b) Nepovoljne informacije o finansijskom položaju značajnih klijenata
Pokazatelji likvidnosti
a) Koncentracije u novčanim sredstvima i izvorima sredstava
b) Troškovi wholesale finansiranja ili troškovi ukupnog finansiranja (retail i wholesale)
c) Prosječni rok preostalog dospjeća finansiranja (wholesale)
d) Raspoloživa neopterećena imovina
Pokazatelji profitabilnosti
a) CIR

b) Neto kamatna marža
Pokazatelji kvaliteta aktive
a) Neto nekvalitetna aktiva/kapital
b) Stopa rasta ispravki vrijednosti na finansijsku imovinu
c) Geografska i sektorska struktura NPL-a
d) Restruktuirani krediti/ukupni krediti
Kategorije pokazatelja koje mogu biti izostavljene uz adekvatno obrazloženje
Tržišni pokazatelji
a) Odnos tržišne i knjigovodstvene vrijednosti dionica banke
b) Reputacijski rizik
Makroekonomski pokazatelji
a) Smanjenje rejtinga države
b) Stopa nezaposlenosti